

О. В. ШИНКАР

ЗМІНА ОЦІНКИ ВАЖЛИВОСТІ УНІВЕРСАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ВИПУСКНИКАМИ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ. ПОВТОРНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧЕРЕЗ 14 РОКІВ

Донецький національний медичний університет, м. Лиман, Україна

Мета: з'ясування змін в оцінці важливості універсальних компетенцій випускниками медичного ЗВО через 14 років, виявлення основних тенденцій, нових потреб для обґрунтування шляхів їх забезпечення.

Матеріали і методи. Проведене анкетне опитування випускників ДНМУ в 2009–2010 і 2023 роках за європейською методикою, закладеною в проєкті "TUNING". Для опитування першої і другої груп використовувались анкети, які включали 30 універсальних компетенцій, відібраних європейськими експертами в галузі освіти. Респонденти оцінювали їх важливість за 4-бальною шкалою.

Результати. За результатами опитування, випускники в 2023 р. 24 компетенції вважають більш значущими, ніж випускники в 2009–2010 рр. За середньою оцінкою, в 2009–2010 рр. перші місця займали такі компетенції: здатність застосовувати знання на практиці (3,58), прагнення до успіху (3,56), турбота про якість (3,53). В 2023 р. пріоритети змінилися і найбільші оцінки мали здатність працювати самостійно (3,94), робота в команді (3,81). На третьому місці залишилася турбота про якість (3,78).

При порівнянні середніх оцінок найбільша різниця була виявлена щодо таких компетенцій, як: елементарні навички роботи з комп'ютером – 21 %, здатність працювати самостійно – 14,2 %, планування й управління часом – 12,4 %, прихильність до етичних цінностей – 12,1 %, робота в команді – 11,7 %, прийняття відмінностей і мультикультурності – 10,9 %, розуміння культури і звичаїв інших країн – 9,5 %.

Було порівняно оцінку важливості компетенції для професійної діяльності і її забезпечення навчанням випускниками в 2023 р. Найбільші відмінності мають елементарні навички роботи з комп'ютером – на 42,5 %. На друге місце за різницею між потребою і набуттям під час навчання респонденти поставили знання другої мови (19,3 %). Як можна бачити, на перше місце вийшла компетенція, задовольнити набуття якої під час навчання не так вже й складно. Майже те саме і зі знанням другої мови. Необхідно лише вчасно переглядати зміст і якість викладання відповідних предметів.

Висновки. Виявлено нові тенденції в оцінці універсальних навичок випускниками медичного закладу вищої освіти, їх очікування від навчання обґрунтовує перегляд змісту і якості навчання деяких предметів. На перші два місця soft skills, з яких наразі випускники медичного ЗВО хотіли б більшої підготовки, вийшли елементарні навички роботи з комп'ютером, знання другої мови.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: медична освіта; універсальні компетенції.

Надбання універсальних компетенцій є невід'ємною складовою професійної освіти і має враховуватися при розробленні стандартів вищої освіти [1]. У ЗВО України не тільки визнають важливість формування soft skills у студентів [2–4], а й пропонують шляхи і форму розвитку універсальних компетенцій [5–7].

У Донецькому національному медичному університеті в 2009–2011 рр. було проведено дослідження в рамках проєкту "TUNING" («Налаштування освітніх програм»), в якому брали участь університети всіх країн Євросоюзу. Пріоритетним напрямом спільних зусиль було формування універсальних (загальних) і спеціальних (професійних) компетенцій випускників першого і другого рівнів – бакалаврів і магістрів. Частина дослідження стосовно вищої медичної освіти була проведена саме в ДНМУ. З того часу оцінка важ-

ливості універсальних компетенцій могла змінитися.

Мета роботи: з'ясування змін в оцінці важливості універсальних компетенцій випускниками медичного ЗВО через 14 років, виявлення основних тенденцій, нових потреб для обґрунтування шляхів їх забезпечення.

Матеріали і методи. При визначенні універсальних компетенцій випускників ДНМУ в 2023 р. також, як і при попередньому дослідженні випускників в 2009–2010 рр., ми дотримувалися європейської методики, закладеної в проєкті "TUNING". Суть її – в анкетному опитуванні і подальшому аналізі даних анкетування.

В 2009–2010 рр. було опитано 159 випускників Донецького національного медичного університету, в 2023 р. – 36 випускників (інтерни, а також лікарі зі стажем, які закінчили ЗВО не менше

10 років тому). Було отримано інформовану згоду респондентів на опитування, вони брали участь добровільно. Випускники були поінформовані про мету дослідження і подальше використання результатів, що їх відповіді анонімні і конфіденційні. Дослідження було проведене відповідно до принципів Гельсінської декларації. Результати дослідження оброблено статистичними методами.

Для опитування першої і другої груп використовувались анкети, запропоновані проектом "TUNING". У них було вказано 30 універсальних компетенцій, відібраних європейськими експертами в галузі освіти. Їх поділяють на три великі групи:

- 1) *інструментальні компетенції*:
  - здатність до аналізу і синтезу;
  - здатність до організації і планування;
  - базові знання з різних галузей;
  - ретельна підготовка з основ професії;
  - письмова й усна комунікація рідною мовою;
  - знання другої мови;
  - елементарні навички роботи з комп'ютером;
  - навички управління інформацією (уміння знаходити й аналізувати інформацію із різних джерел);
  - вирішення проблем;
  - прийняття рішень;
- 2) *міжособистісні компетенції*:
  - здатність до критики й самокритики;
  - робота в команді;
  - навички міжособистісних стосунків;
  - здатність працювати в міждисциплінарній команді;
  - здатність спілкуватися з фахівцями з інших галузей;
  - прийняття відмінностей і мультикультурності;

– здатність працювати в міжнародному середовищі;

– прихильність до етичних цінностей;

3) *системні компетенції*:

- здатність застосовувати знання на практиці;
- дослідницькі навички;
- здатність вчитися;
- здатність адаптуватися до нових ситуацій;
- здатність породжувати нові ідеї (креативність);
- лідерство;
- розуміння культур і звичаїв інших країн;
- здатність працювати самостійно;
- розробка й управління проектами;
- ініціативність і підприємницький дух;
- турбота про якість;
- прагнення до успіху.

В анкеті респонденти повинні були дати відповіді відносно важливості і рівня досягнення вказаних універсальних компетенцій. Для оцінки важливості і рівня досягнення було запропоновано використовувати таку шкалу: 1 – ніякий, 2 – слабкий, 3 – значний, 4 – сильний.

Для оцінки середніх значень важливості компетенцій було запропоновано таку шкалу:

I – 0–1,49 – ніякої значущості;

II – 1,5–2,49 – слабка значущість;

III – 2,5–3,49 – значна;

IV – 3,5–4,0 – сильна.

Результати дослідження та їх обговорення.

Було порівняно середні оцінки значущості компетенцій випускниками ДНМУ в 2009–2010 і 2023 роках. За результатами опитування, випускники в 2023 р. 24 компетенції вважають більш значущими, ніж випускники в 2009–2010 рр. (табл. 1). За середньою оцінкою, в 2009–2010 рр. перші місця займали такі компетенції: здатність

Таблиця 1. Середні оцінки значущості компетенцій випускниками ДНМУ в 2009–2010 і 2023 роках

Компетенції	Випускники 2023						Випускники 2009–2010, необхідність для професійної діяльності	
	необхідність для професійної діяльності		досягається при навчанні		різниця середніх оцінок, %	питома вага респондентів, що вважають недостатньою підготовку soft skills, %	М	m
	М	m	М	m				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Здатність до аналізу й синтезу	3,59	0,13	3,22	0,14	11,5	40,6	3,40	0,05
2. Здатність застосовувати знання на практиці	3,75	0,08	3,47	0,13	8,1	28,1	3,58	0,05
3. Планування й управління часом	3,72	0,08	3,34	0,13	11,4	43,76	3,31	0,06
4. Базові знання з різних галузей	3,53	0,14	3,5	0,12	0,9	18,75	3,28	0,05

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
5. Ретельна підготовка з основ професії	3,69	0,14	3,59	0,12	2,8	21,9	3,49	0,05
6. Письмова й усна комунікація рідною мовою	3,31	0,10	2,97	0,13	11,4	40,6	3,10	0,06
7. Знання другої мови	2,72	0,14	2,28	0,15	19,3	34,4	2,85	0,07
8. Елементарні навички роботи з комп'ютером	3,69	0,09	2,59	0,12	42,5	43,76	3,05	0,07
9. Дослідницькі навички	2,94	0,15	2,88	0,15	2,1	25	3,02	0,06
10. Здатність вчитися	3,69	0,09	3,72	0,08	-1,6		3,51	0,05
11. Навички управління інформацією (здатність знаходити й аналізувати інформацію із різних джерел)	3,66	0,09	3,44	0,15	6,4	31,25	3,50	0,05
12. Здатність до критики й самокритики	2,88	0,10	3,13	0,12	-8,0		3,31	0,05
13. Здатність адаптуватися до нових ситуацій	3,66	0,10	3,28	0,12	11,6	40,6	3,41	0,05
14. Здатність висувати нові ідеї (креативність)	3,28	0,13	3,03	0,12	8,3	31,25	3,20	0,05
15. Вирішення проблем	3,03	0,09	2,94	0,11	3,1	21,9	3,42	0,05
16. Прийняття рішень	3,53	0,12	3,22	0,14	9,6	34,4	3,50	0,05
17. Робота в команді	3,81	0,08	3,47	0,14	9,8	28,1	3,41	0,05
18. Навички міжособистісних стосунків	3,50	0,09	3,25	0,12	7,7	31,25	3,32	0,05
19. Лідерство	3,22	0,12	3,03	0,12	6,3	28,1	2,95	0,05
20. Здатність працювати в міждисциплінарній команді	3,38	0,18	3,13	0,13	8,0	28,1	3,14	0,05
21. Здатність спілкуватися з фахівцями з інших галузей	3,41	0,17	3,19	0,15	6,9	21,9	3,21	0,06
22. Прийняття відмінностей і мультикультурності	3,25	0,14	3,16	0,12	2,8	15,6	2,93	0,05
23. Здатність працювати в міжнародному середовищі	2,94	0,12	2,69	0,12	9,3	31,25	2,94	0,06
24. Розуміння культури і звичаїв інших країн	3,0	0,12	2,78	0,12	7,9	21,9	2,74	0,07
25. Здатність працювати самостійно	3,94	0,13	3,59	0,09	9,7	18,75	3,45	0,06
26. Розробка й управління проектами	2,84	0,15	2,97	0,10	-4,4	25	2,92	0,06
27. Ініціативність і підприємницький дух	3,19	0,15	2,97	0,11	7,4	37,5	3,04	0,06
28. Прихильність до етичних цінностей	3,53	0,13	3,66	0,08	-3,6		3,15	0,05
29. Турбота про якість	3,78	0,08	3,78	0,08	0		3,53	0,05
30. Прагнення до успіху	3,63	0,09	3,66	0,09	-1	18,75	3,56	0,05

застосовувати знання на практиці (3,58), прагнення до успіху (3,56), турбота про якість (3,53). В 2023 р. пріоритети змінилися і найбільші оцінки мали здатність працювати самостійно (3,94), робота в команді (3,81). На третьому місці залишилась турбота про якість (3,78).

При порівнянні середніх оцінок найбільшу різницю було виявлено щодо таких компетенцій, як: елементарні навички роботи з комп'ютером – 21 %,

здатність працювати самостійно – 14,2 %, планування й управління часом – 12,4 %, прихильність до етичних цінностей – 12,1 %, робота в команді – 11,7 %, прийняття відмінностей і мультикультурності – 10,9 %, розуміння культури і звичаїв інших країн – 9,5 %. Менш значущі, але статистично вірогідні відмінності в оцінці таких компетенцій, як: лідерство – 9,2 %, базові знання з різних галузей – 7,6 %, здатність працювати в міждисциплінарній

команді – 7,6 %, здатність адаптуватися до нових ситуацій – 7,3 %, турбота про якість – 7,1 %, письмова й усна комунікація рідною мовою – 6,8 %, здатність спілкуватися з фахівцями з інших галузей – 6,2 %, здатність до аналізу й синтезу – 5,9 %, ретельна підготовка з основ професії – 5,7 %, навички міжособистісних стосунків – 5,4 %, здатність вчитися – 5,1 %, ініціативність і підприємницький дух – 4,9 %, здатність застосовувати знання на практиці – 4,7 %, навички управління інформацією (здатність знаходити й аналізувати інформацію із різних джерел) – 4,6 %, здатність висувати нові ідеї (креативність) – 2,5 %, прагнення до успіху – 2,0 %, прийняття рішень – 0,9 %.

Випускники в 2023 р. вважали менш значущими, ніж випускники в 2009–2010 рр., такі компетенції: здатність до критики і самокритики – 13 %, вирішення проблем – 11,4 %.

Було порівняно оцінку важливості компетенції для професійної діяльності і її забезпечення навчанням випускниками в 2023 р. Найбільші відмінності мають елементарні навички роботи з комп'ютером – на 42,5 %. На друге місце за різницею між потребою і набуттям під час навчання респонденти поставили знання другої мови (19,3 %). Близько 11,5 % різниці мають такі компетенції: здатність адаптуватися до нових ситуацій, письмова й усна комунікація рідною мовою, здатність до аналізу та синтезу, планування й управління часом. Близько 10 % різниці в таких компетенцій, як: здатність працювати самостійно, здатність працювати в міжнародному середовищі, робота в команді, прийняття рішень.

Як можна бачити, на перше місце вийшла компетенція, задовольнити набуття якої під час навчання не так вже й складно. Майже те саме і зі знанням другої мови. Слід лише вчасно переглядати зміст і якість викладання відповідних предметів.

Окрім порівняння середніх показників, було також оцінено, яка питома вага випускників в 2023 р. вважає недостатньою підготовку різних універсальних компетенцій під час навчання. З'ясувалось, що 43,8 % респондентів відчувають нестачу підготовки з таких компетенцій, як елементарні навички роботи з комп'ютером і планування та управління часом; 40,6 % – здатність адаптуватися до нових ситуацій, письмова й усна комунікація рідною мовою, здатність до аналізу й синтезу; 37,5 % – ініціативність і підприємницький дух, 34,4 % – знання другої мови, прийняття рішень; 31,25 % – здатність працювати в міжнародному середовищі, навички міжособистісних стосунків, здатність висувати нові ідеї (креатив-

ність), навички управління інформацією; 28,1 % – здатність застосовувати знання на практиці, робота в команді, лідерство, здатність працювати в міждисциплінарній команді; 25 % – розробка й управління проектами, дослідницькі навички, 21,9 % – ретельна підготовка з основ професії, вирішення проблем, здатність спілкуватися з фахівцями з інших галузей, розуміння культури і звичаїв інших країн; 18,75 % – здатність працювати самостійно, прагнення до успіху, базові знання з різних галузей; 15,6 % – прийняття відмінностей і мультикультурності.

Висновки

Випускники медичного ЗВО в 2023 р. дають більш високу оцінку володінню універсальними компетенціями, ніж респонденти в 2009–2010 рр.

За середньою оцінкою, на перші 3 місця вони поставили такі компетенції, як: здатність працювати самостійно, робота в команді, турбота про якість. На відміну, в 2009–2010 рр. перші 2 місця займали здатність застосовувати знання на практиці, прагнення до успіху. Найбільшу різницю в оцінках було виявлено для таких компетенцій, як: елементарні навички роботи з комп'ютером, здатність працювати самостійно, планування й управління часом, прихильність до етичних цінностей, робота в команді, прийняття відмінностей і мультикультурності, розуміння культури і звичаїв інших країн.

При порівнянні середньої оцінки важливості компетенції для професійної діяльності і її забезпечення навчанням випускниками в 2023 р. виявлено, що найбільші відмінності мають елементарні навички роботи з комп'ютером, знання другої мови.

Питома вага респондентів, які відмічають розбіжність між потребою в роботі й отриманням знань під час навчання, також найбільша для такої компетенції, як елементарні навички роботи з комп'ютером (43,8 %). Також 40 % випускників відчувають проблему у формуванні таких навичок, як: планування й управління часом; здатність адаптуватися до нових ситуацій, письмова та усна комунікація рідною мовою, здатність до аналізу й синтезу.

Перспективи подальших досліджень. Виявлення нових тенденцій в оцінці універсальних навичок випускниками медичного закладу вищої освіти, їх очікування від навчання обґрунтовує перегляд змісту і якості навчання деяких предметів. Виявлення й задоволення практичних потреб в універсальних компетенціях у професійній діяльності лікаря є дуже важливою метою подальших досліджень.

Список літератури

1. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти // Наказ МОН України від 30.04.2020 р. № 584.
2. Бучинська Т. В. Зарубіжна практика формування універсальних компетентностей сучасного фахівця в умовах революції 4.0 / Т. В. Бучинська // Економіка та суспільство. – 2021. – Вип. 26.
3. Гарага А. Формування soft skills студентів університету – перспективний напрямок підвищення якості вищої освіти / А. Гарага // Економічний вісник університету. – 2020. – № 47. – С. 46–52.
4. Компетентісний підхід та формування ключових компетентностей в підготовці студентів вищих навчальних медичних закладів / М. М. Шинкарук-Диковицька, Г. М. Побережна, Т. В. Федик, Л. О. Ковальчук // Вісник Вінницького національного медичного університету. – 2017. – № 1, ч. 2 (т. 21). – С. 319–323.
5. Воронова О. Ю. Формування професійних та універсальних компетентностей майбутніх фахівців в умовах дистанційного навчання / О. Ю. Воронова, М. С. Барчій // Журнал сучасної психології. – 2022. – № 3 (26). – С. 28–32.
6. Положення про формування soft skills в учасників освітнього процесу Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Режим доступу : https://hnpu.edu.ua/files/Formuvanya_soft_skills [in Ukrainian].
7. Шведова Я. В. Soft skills: аналіз розвитку у здобувачів вищої освіти та шляхи впровадження в освітній процес / Я. В. Шведова, Є. С. Коротецька, Д. Є. Кашкабаш // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2022. – № 51. – С. 78–94.

References

1. Metodichni rekomendaciyi shchodo rozroblennya standartiv vyshchoyi osvity [Methodological recommendations for the development of higher education standards]. Nakaz MON Ukrayiny vid 30.04.2020 p. № 584 – Order of the Ministry of Education and Culture of Ukraine dated April 30, 2020 No. 584 [in Ukrainian].
2. Buchinska, T.V. (2021). Zarubizhna praktyka formuvannya universalnyh kompetentsiy suchasnogo fahivtsya v umovah revoluciy 4.0 [Foreign practice of the formation of universal competences of a modern specialist in the conditions of the revolution]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*, 26 [in Ukrainian].
3. Garaga, A. (2020). Formuvannya soft skills studentiv universitetu – perspektyvnyi napryamok pidvishchennya yakosti vyshchoi osvity [Formation of soft skills of university students is a promising direction for improving the quality of higher education]. *Ekonomichnyi visnyk universitetu – Economic Bulletin of the University*, 47, 46-52 [in Ukrainian].
4. Shynkaruk-Dykovytska, M.M., Poberezhna, G.M., Fedyk, T.V., & Kovalchuk, L.O. (2017). Kompetentisniy pidhid ta formuvannya kluchovyh kompetentnostey v pidgotovtsi studentiv vyshchych navchalnyh medichnih zakladiv [A competent approach and the formation of key competencies in the training of students of higher educational medical institutions]. *Visnyk Vinnitskogo nationalnogo medichnogo universitetu – Bulletin of the Vinnytsia National Medical University*, 1, 2(21), 319-323 [in Ukrainian].
5. Voronova, O.U., & Barchiy, M.S. (2022). Formuvannya profesinyh ta universalnyh kompetencyi maybutnih fahivtsiv v umovah dysnancyynogo navchannya [Formation of professional and universal competencies of future specialists in distance learning]. *Zhurnal suchasnoyi psykhologiy – Journal of modern psychology*, 3(26), 28-32 [in Ukrainian].
6. Polozhennya pro formuvannya soft skills v uchasnykiv osvitnogo procesu Kharkivskogo nationalnogo pedagogichnogo universytetu im. G.S. Skovorody [Regulations on the formation of soft skills in the participants of the educational process of Kharkiv National Pedagogical University named after H.S. Skovoroda]. Retrieved from: https://hnpu.edu.ua/files/Formuvanya_soft_skills [in Ukrainian].
7. Shvedova, Y.V., Korotetska, E.S., & Kashkabash, D.E. (2022). Soft skills: analis rozvytku u zdobuvachiv vyshchoi osvity ta shlyahy vprovadzhennya v osvityiy proces [Soft skills: analysis of development in higher education students and ways of implementation in the educational process]. *Naukovi zapysky kafedry pedagogiky – Scientific notes of the department of pedagogy*, 51, 78-94 [in Ukrainian].

CHANGE IN ASSESSMENT OF THE IMPORTANCE OF UNIVERSAL COMPETENCIES BY MEDICAL UNIVERSITY GRADUATES. RE-STUDY AFTER 14 YEARS

O. V. Shynkar

Donetsk National Medical University, Lyman, Ukraine

Purpose: elucidation of changes in the assessment of universal competencies by medical university graduates after 14 years, identification of main trends, new needs for substantiating the ways of their provision.

Materials and Methods. A questionnaire survey of DNMU graduates was conducted in 2009–2010 and 2023 according to the European methodology by the TUNING project.

Questionnaires included 30 universal competencies selected by European experts in the education. Respondents rated their importance on a 4-point scale.

Results. According to the results of the survey, graduates in 2023 consider 24 competencies more significant than the graduates in 2009–2010. According to the average rating in 2009–2010, the first places occupied the following competencies: the ability to apply knowledge in practice (3.58), the desire for success (3.56), concern for

quality (3.53). In 2023, the priorities changed and the highest scores were the ability to work independently (3.94) and teamwork (3.81). Concern for quality remained in the third place (3.78).

When comparing the average scores, the biggest difference was found in the following competencies: basic computer skills 21 %, ability to work independently 14.2 %, planning and time management 12.4 %, adherence to ethical values 12.1 %, teamwork 11.7 %, acceptance of differences and multiculturalism 10.9 %, understanding of culture and customs of other countries 9.5 %.

The assessment of the importance of competence for professional activity and its provision by training by graduates in 2023 was compared. The biggest differences are in basic computer skills – by 42.5 %. The respondents ranked second language knowledge (19.3 %) in second place in terms of the difference between need and acquisition during education.

As you can see, competence, which is not so difficult to acquire during training, took first place. Almost the same with knowledge of a second language. It is only necessary to review the content and quality of teaching of the relevant subjects in a timely manner.

Conclusions. New trends in the evaluation of universal skills by graduates of a higher medical educational institution have been revealed, their expectations from training are substantiated by a review of the content and quality of training in some subjects. There are two soft skills, of which medical university graduates would like more training: basic computer skills and knowledge of a second language.

KEY WORDS: **medical education; soft skills.**

Рукопис надійшов до редакції 15.04.2024.

Відомості про автора:

Шинкар Ольга Володимирівна – кандидатка медичних наук, доцентка кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я та гігієни Донецького національного медичного університету;
ORCID <https://orcid.org/0009-0009-2861-0381>.

Електронна адреса для листування: o.v.shynkar@dnmu.edu.ua